

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Nc/2/2023
Identifikačné číslo spisu:	1022201061
Dátum vydania rozhodnutia:	24.05.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Marián Sluk
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:1022201061.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne R., narodennej X. L. XXXX, F., proti žalovanému Krajskému súdu v Bratislave, Bratislava, Záhradnícka 10, IČO: 00 215 759, o odmietnutí neúplného podania, vedenom na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 9C/44/2022, o vylúčení sudcu Krajského súdu v Bratislave z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 3Co/51/2023, takto

rozhodol:

Sudca Krajského súdu v Bratislave JUDr. Roman Bolebruch nie je v y l ú č e n ý z prejednávania a rozhodovania sporu vedeného na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 3Co/51/2023.

Odôvodnenie

1. Žalobkyňa v prebiehajúcom odvolacom konaní vedenom na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 3Co/51/2023 uplatnila námietku zaujatosti (č. l. 369 a nasl.) voči sudcovi Krajského súdu v Bratislave JUDr. Romanovi Bolebruchovi pre jeho pomer k sporu a žalobkyni. V nej namietala, že JUDr. Roman Bolebruch, ako orgán riadenia štátnej správy Krajského súdu v Bratislave v pozícii podpredsedu mal rozhodnúť o sťažnosti žalobkyne na prietahy v tomto konaní, mal na potvrdení o prijatí správnej žaloby vo veci sp. zn. 1S/13/2021 vyznačiť ako žalovaného len Ministerstvo spravodlivosti SR. Štátna správa Krajského súdu v Bratislave mala ustanoviť žalobkyni opatrovníčku v období od 26. júna 1986 do 1. júla 1993 a odvtedy namietaný sudca nesplnil povinnosť zrušenia ustanovenej opatrovníčky. Sudca mal vydať žalobkyni potvrdenie z 25. januára 2021 sp. zn. 1S/13/2021, ktorým mal spochybniť jej duševný stav.

2. JUDr. Roman Bolebruch, sudca Krajského súdu v Bratislave, ako člen senátu 3Co, ktorý sa má podľa rozvrhu práce spolupodieľať na prerokovaní veci sp.zn. 3Co/51/2023 k námietke zaujatosti uviedol, že nerozhodoval o sťažnosti žalobkyne na prietahy. Vo veci sp. zn. 1S/13/2021 a vo špecifikovanej žalobe žiadnym spôsobom nekonal (žalobu neprijal, nezaevidovával, ani nevyznačoval účastníkov konania). Nemohol tvrdeným spôsobom spochybňovať duševný stav žalobkyne. Žalobkyni žiadnu opatrovníčku neustanovil, preto nemohol navrhnúť ani jej zrušenie, navyše do funkcie podpredsedu Krajského súdu v Bratislave bol ustanovený v septembri 2014. Ako člen senátu nemá žiaden vzťah k predmetnému sporu,

ani k žalobkyni. Žalobkyňu pozná ako bývalú sudkyňu Okresného súdu Bratislava I, mimo občasných stretnutí na chodbách Justičného paláca, kedy ju pozdravil, sa s ňou nikdy nezhováral.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd nadriadený Krajskému súdu v Bratislave [§ 54 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“)] posudzoval opodstatnenosť vznesenej námietky zaujatosti voči JUDr. Romanovi Bolebruchovi, sudcovi odvolacieho senátu 3Co Krajského súdu v Bratislave z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci.

4. V zmysle § 49 ods. 1 CSP je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

5. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaniu sporu (veci), k nezaujatému prístupu k stranám (účastníkom), ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní; zámerom je tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočností, ktoré sú z hľadiska vylúčenia sudcu považované za právne relevantné. Týmito skutočnosťami sú právne významné vzťahy sudcu, a to jeho vzťah: a/ k sporu (veci), v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia sporu alebo konania, b/ k stranám sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim, c/ k zástupcom strán sporu (účastníkom konania), ktorý by bol založený na pomere vykazujúcim znaky vzťahu uvedeného pod b/, alebo d/ k osobám zúčastneným na konaní.

6. Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednávanom spore (veci) alebo taký jeho osobný vzťah k stranám sporu (účastníkom konania), ich zástupcom, alebo osobám zúčastneným na konaní, ktorý by pri všetkej možnej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na spor a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

7. Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania, buď na základe oznámenia sudcu (§ 50 CSP) alebo na návrh strany (§ 52 CSP). Obsahom práva na prerokovanie sporu (veci) pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania sporu (veci) pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie sporu nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia sporu (veci) pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

8. Rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 49 až 58 CSP predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 38 Listiny základných práv a slobôd, čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky). Treba trvať na tom, že sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci možno iba výnimočne a zo závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom nezaujato a spravodlivo. V zásade platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmarení hroziaceho rizika, že by v spore mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca. Pri posudzovaní týchto dôvodov v konkrétnej situácii je nutné prihliadať aj na rozsiahlu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) a napokon aj na závery, ku ktorým dospela doterajšia súdno-aplikačná prax najvyššieho súdu.

9. EŠLP pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku).

9.1. Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k stranám sporu, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra EŠLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku).

9.2. Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávaniu sporu, k stranám, ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je, či obava stany sporu je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno ale chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje z prejednávania a rozhodovania vecí.

10. Je potrebné brať zreteľ na skutočnosť, že spoločenské vzťahy v najširšom slova zmysle sú vzťahmi vzájomného pôsobenia, kontaktu a interakcie medzi členmi spoločnosti; preto závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu (znamenala dôvod pre jeho vylúčenie z prerokovania a rozhodovania vecí), môže aj pri zohľadnení tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre EŠLP nastať iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k sporu, stranám, ich zástupcom či osobám zúčastneným na konaní, dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne (porovnaj napr. I. ÚS 332/08). Rozhodovať nestranne nie je právom, výsadou či privilegiom sudcov. Ide o základnú povinnosť sudcov, o štrukturálny prvok súdneho systému.

11. Nezávislosť je najdôležitejšia vec justície. Nezávislosť súdnej moci je prejavom jej funkčnosti. Nezávislosť súdnej moci je pojem s dvojítm významom, a to jednak nezávislosť súdov (inštitucionálna nezávislosť), jednak nezávislosť sudcov (individuálna nezávislosť). Nezávislosť sudcu treba vidieť ako jeho nezávislosť od zložiek politického systému, rovnako ale aj ako nezávislosť v rámci samotnej súdnej moci (celého súdneho systému), konkrétneho súdu, na ktorom sudca pôsobí, nezávislosť vo vzťahu k vedeniu a kolektívu súdu.

12. Existencia oprávnených pochybností o nestrannosti sudcu závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľné skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybnosti o nestrannosti sudcu (pozri Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce, určujúce je to, či sa môže táto obava považovať za objektívne oprávnenú. Len nestranný súd totiž poskytuje stranám rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

13. Z judikatúry EŠLP a ústavného súdu možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej

nestrannosti sa musí podradiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, či sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k sporu, k stranám, k ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní disponuje.

14. Z hľadiska posúdenia opodstatnenosti stranou sporu vznesenej námietky zaujatosti nie je rozhodujúci jej osobný subjektívny názor, domnienka alebo úvaha. Nemožno preto bez ďalšieho brať na zreteľ len samotné pochybnosti namietajúceho o objektívnom a nestrannom rozhodovaní sudcu, ale vždy treba posúdiť skutočnosti, ktoré viedli k tomu, že strana pochybuje o objektívnosti sudcu. Nadriadený súd môže vylúčiť namietaného sudcu z pojednania a rozhodovania veci až vtedy, keď je evidentné, že vzťah sudcu nie je stranou len tvrdý, ale že skutočne existuje a svojou povahou a intenzitou vykazuje znaky relevantné v zmysle § 49 ods. 1 CSP.

15. Sudca je predstaviteľom súdnej moci. Pri výkone svojej funkcie je nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia (čl. 144 Ústavy Slovenskej republiky, § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Obsah tohto práva a povinnosti je základným pilierom výkonu funkcie sudcu.

16. V danom prípade žalobkyňa odôvodnila námietku zaujatosti sudcu Krajského súdu v Bratislave JUDr. Romana Bolebrucha tým, že ako orgán riadenia štátnej správy Krajského súdu v Bratislave v pozícii podpredsedu : a/rozhodoval o sťažnosti na prietahy v tomto konaní, b/ v potvrdení o prijatí správnej žaloby vo veci sp. zn. 1S/13/2021 vyznačil ako žalovaného len Ministerstvo spravodlivosti SR, c/ od 1. júla 1993 si nesplnil povinnosť zrušiť opatrovníčku ustanovenú žalovanej a d/ namietaný sudca mal vydať žalobkyni potvrdenie z 25. januára 2021 sp. zn. 1/S/13/2021, ktorým spochybnil jej duševný stav.

17. Z vyjadrenia namietaného sudcu JUDr. Romana Bolebrucha vyplýva, že nemá k žalobkyni ani k veci žiaden vzťah. Poprel tvrdenia uvádzané v námietke zaujatosti s vysvetlením, že o sťažnosti na prietahy v tomto konaní rozhodoval predseda Okresného súdu Bratislava I JUDr. René Mítlák, čo vyplýva z upovedomenia z 20. septembra 2022 (č.l. 296 spisu). Ako podpredseda krajského súdu neprijíma žaloby ani nevyznačuje účastníkov a nevydáva potvrdenie, keďže nenahrádza elektronickú podateľňu súdu a činnosť jej zamestnancov. Nemohol preto ani spochybňovať duševný stav žalobkyne. Funkciu podpredsedu krajského súdu zastáva od septembra 2014 preto nemohol od 1. júla 1993 zrušiť opatrovníčku, keďže ju ani neustanovil na obdobie od 26. júna 1986 do 1. júla 1993. Žalobkyňa mimo tvrdení k námietke zaujatosti nepredložila konkrétne dôkazy.

18. Obava (pocit) z nestrannosti nestačí na založenie dôvodných pochybností o nedostatku nezaujatosti vzhľadom na právne (ústavné i zákonné) garancie nezávislosti sudcov a zákonné povinnosti sudcov konať vo veci bez predsudkov, nezávisle a nestranne. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach, ktoré však predložená námietka zaujatosti, aj vzhľadom na vyjadrenie namietaného sudcu, nesplňa. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje z pojednávania a rozhodovania vecí.

19. Právna úprava vyžaduje, aby odôvodnenie námietky zaujatosti obsahovalo konkrétne skutočnosti, z ktorých sa vyvodzuje zaujatosť sudcu (§ 52 CSP). Miera obsahovej konkrétnosti pravidla môže predurčovať, či tu môžu existovať skutočnosti, ktoré svojou povahou a intenzitou vykazujú relevantné znaky zakladajúce pochybnosti o nezaujatosti sudcov, alebo ide len o neurčité, všeobecné, prípadne i účelové alebo realite nezodpovedajúce tvrdenia. Pri rozhodovaní, či je tu oprávnený dôvod na obavu, je totiž určujúce to, či sa môže táto obava považovať za objektívne oprávnenú. Závažnosť, ktorá by založila pochybnosť o nezaujatosti zákonného sudcu, môže aj pri zohľadnení tzv. teórie zdania uplatňovanej v judikatúre EŠLP nastať iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k sporu, stranám, ich zástupcom či osobám zúčastneným na konaní, dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj

napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať nezávisle a nestranne. Relevantnou je teda len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných i osvedčených (preukázaných) skutočnostiach. Vyjadrenie namietaného sudu neindikujú v tejto rovine odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti. Naopak sudcom podané vysvetlenie v mnohom spochybňuje reálnosť prezentovaných tvrdení v námietke zaujatosti.

20. Najvyšší súd uvádza, že dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v procesnom postupe sudcu a v jeho rozhodovacej činnosti (viď § 49 ods. 3 CSP). Zákon teda vylučuje, aby dôvod pochybnosti o sudcovskej nezaujatosti bol spájaný s jeho rozhodovacou činnosťou. Súdna prax zohľadňuje aj názor, že dôvodom na vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania vo veci nie je skutočnosť, že sudca v inej obdobnej veci rozhodol spôsobom, s ktorým účastník nesúhlasí (porovnaj R 47/1998). Nápravu prípadného nesprávneho právneho posúdenia veci súdom (sudcom) možno docieľiť využitím riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov.

21. Vychádzajúc z oboch uvedených hľadísk (objektívnej a subjektívnej stránky sudcovskej nezávislosti), najvyšší súd nezistil naplnenie predpokladov v zmysle § 49 ods. 1 CSP zakladajúcich pochybnosti o nezaujatosti JUDr. Romana Bolebrucha, a preto rozhodol, že tento nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania tejto veci.

22. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.